

TREBALL AL CAP

Prevenió de malalties relacionades amb el treball

Abril
de 2009
64

ASB Agència
de Salut Pública

Els casos del trimestre

Entre gener i març de 2009 es van notificar 133 casos al Sistema de Vigilància de Malalties Relacionades amb el Treball. L'edat mitjana va ser de 42,5 anys (DE=11,3) i gairebé dues tercers parts (63,2%) es van produir en dones. Professionals de suport i personal del serveis i comerç van ser les ocupacions més freqüents en ambdós sexes; entre els homes també van ser freqüents els treballadors no qualificats. Respecte el país d'origen, una cinquena part havien nascut fora de l'Estat.

Més de dos terços de la patologia notificada (69,2%) va ser de tipus ansiós-depressiva (60 casos en dones i 32 en homes), mentre que els trastorns musculoesquelètics van suposar el 16% dels casos notificats (14 en dones i 7 en homes). Un 27,8% de les empreses on treballaven els casos estaven localitzades fora de Barcelona i la situació laboral més freqüent va ser la contractació indefinida (89,3%), amb un 7,6% dels pacients amb treballs temporals. Finalment, el 81,7% dels treballadors i treballadores estaven en situació d'incapacitat temporal.

Durant aquest trimestre es van visitar 43 persones en la USL per tal d'estudiar el cas.

Avaluació del sistema de vigilància epidemiològica de malalties relacionades amb el treball *Treball al CAP 2008*

Descripció dels casos notificats

Durant l'any 2008 es van notificar 525 casos de trastorns de salut relacionats amb el treball, un 25,9% més que l'any anterior. El 60,8% van afectar dones, amb una edat mitjana una mica inferior a la dels homes (42,1 anys -DE=10,5- i 44,1 anys -DE=11,3-, respectivament).

Una quarta part de les dones treballaven com personal de serveis i comerç i una proporció similar com professionals de suport (24,8% i 24,1%, respectivament), mentre que l'ocupació més freqüent entre els homes va ser la de treballadors qualificats de la indústria, construcció i mineria (22,8%) seguits dels professionals de suport i els operadors d'instal·lacions i maquinària (16,5% en ambdós casos). Les xifres absolutes es poden observar en la Figura 1.

A l'analitzar amb més detall les ocupacions s'observa que la més freqüent va ser la de professionals de suport a la gestió administrativa amb tasques administratives generals, amb el 7,3% dels casos ocorreguts entre els homes i el 17,6% entre les dones. Entre els primers, la següent ocupació més freqüent va ser la de peons del transport i descarregadors (4,9%) seguida de cambriers i bàrmans (4,4%); entre les dones les dependents i exhibidores en botigues, magatzems, quioscos i mercats (10,3%) seguides del personal de neteja d'oficines, hotels i altres treballadores assimilades (7,5%).

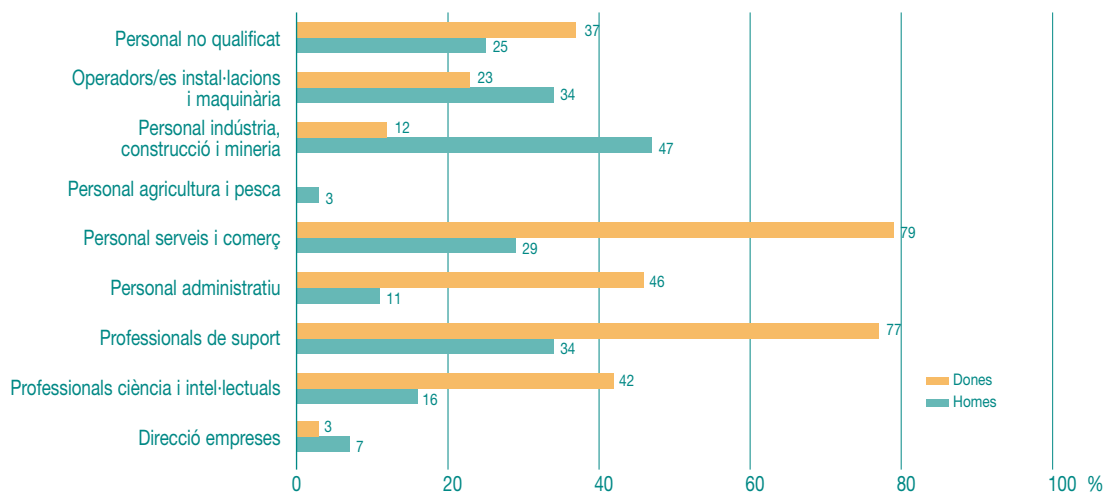
Entre els homes, l'activitat econòmica més freqüent va ser la de les indústries manufactureres, en la què hi treballaven més d'una quarta part dels casos masculins, seguida del transport i la construcció (11,7% i 10,2%,

L'activitat del sistema de vigilància durant 2008 s'ha caracteritzat pel creixement i la millora de l'efectivitat, amb increment del nombre de casos, d'informes emesos i disminució del temps d'estudi. Aquest darrer, però, ha augmentat en els trastorns de salut mental

Figura 1. Distribució dels casos notificats segons ocupació i sexe. 2008.

respectivament). Entre les dones, les més freqüents van ser el comerç i reparacions (19,1% dels casos femenins), les indústries manufactureres (18,5%) i les activitats immobiliàries i de lloguer (14,1%).

Un 19,4% de les dones treballaven en empreses de fora de Barcelona, mentre que els homes n'eren un 30,6%. La majoria de casos (83,4%) tenien contractes indefinits, el 11,2% temporals i el 4,2% estaven en atur. Una altra dada d'interès és que el 18,3% de les persones afectades havien nascut fora de l'Estat espanyol –més les dones (21,6% de les dones i 13,1% dels homes)–, sobretot en països sud-americans (el 9,5% dels casos).

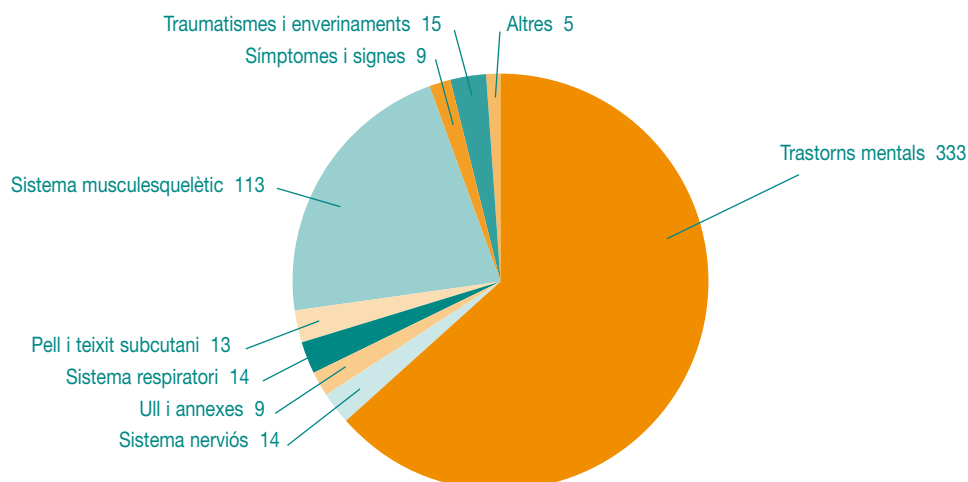
Els problemes de salut relacionats amb el treball més notificats durant 2008 van ser, tal com s'observa en la Figura 2, els trastorns mentals i del comportament que van suposar el 63,4% dels casos, mentre que el segon grup més freqüent va ser el dels trastorns musculoesquelètics (21,5%). No hi va haver diferències entre sexes quant a la distribució per diagnòstics. En relació a 2007 la proporció de casos va ser molt similar, però destaca l'augment en el nombre de tots dos grups (267 i 333 casos de salut mental i 86 i

113 trastorns musculoesquelètics, els anys 2007 i 2008, respectivament).

Els trastorns de salut mental van ser més freqüents en ocupacions no manuals (82,4% del casos notificats en aquestes ocupacions), sobretot entre els i les professionals de suport (28,5% de tots aquests problemes de salut), mentre que entre persones en ocupacions manuals la freqüència d'aquestes patologies va ser similar a la dels trastorns no mentals (48,3% i 51,7%, respectivament). En relació als trastorns musculoesquelètics, els segons més freqüents, el 82,3% van afectar a persones en ocupacions manuals, especialment a personal dels serveis i comerç entre les dones (40% d'aquestes malalties diagnosticades en dones) i els treballadors de la indústria, construcció i mineria, entre els homes (39,6% de tots els casos de trastorns musculoesquelètics en homes).

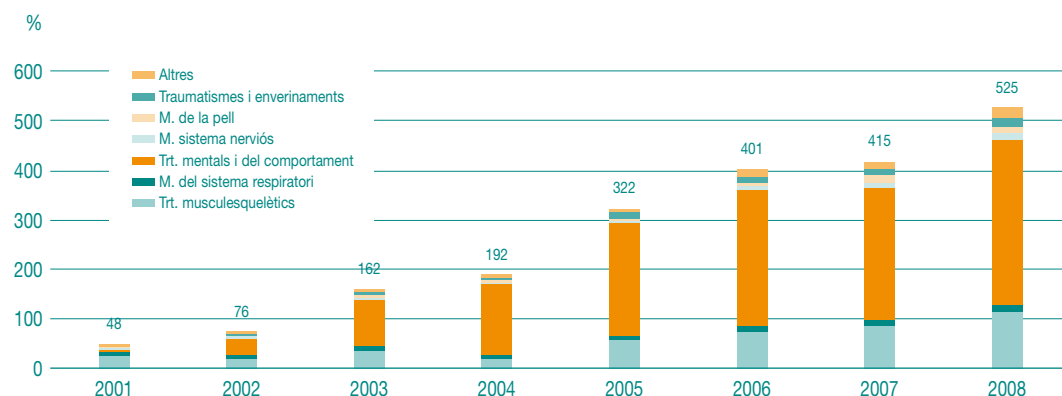
Al tenir en compte el pes relatiu dels trastorns notificats des de 2001, s'observa que després d'un augment molt important dels trastorns mentals fins l'any 2004, quan van suposar tres quartes parts de tots els trastorns, els darrers quatre anys ha anat disminuint el seu pes relatiu, mantenint-se els dos darrers anys al voltant

Figura 2. Distribució dels casos notificats segons diagnòstic. 2008.

La major proporció de trastorns de salut mental, de dones i de personal de suport, continuen sent les característiques dels casos notificats. Enguany també destaquen les treballadores de serveis i comerç i els treballadors qualificats de la indústria i construcció

Figura 3. Distribució dels casos notificats segons diagnòstic i any de notificació. 2001-2008.

del 64%. En sentit contrari, la notificació de trastorns musculoesquelètics, que havien disminuït fins el 2004, va augmentar de forma molt important l'any 2005, mantenint-se la tendència a l'augment els dos darrers, encara que de manera molt menys accentuada. Es pot observar l'evolució dels diagnòstics des de l'any 2001 a la Figura 3.

Tres quartes parts dels casos (76,4%) estaven en incapacitat temporal en el moment de la notificació, amb una major freqüència entre els casos de trastorns de salut mental (83,2%) en comparació als altres diagnòstics (64,6%).

Descripció dels centres notificadors

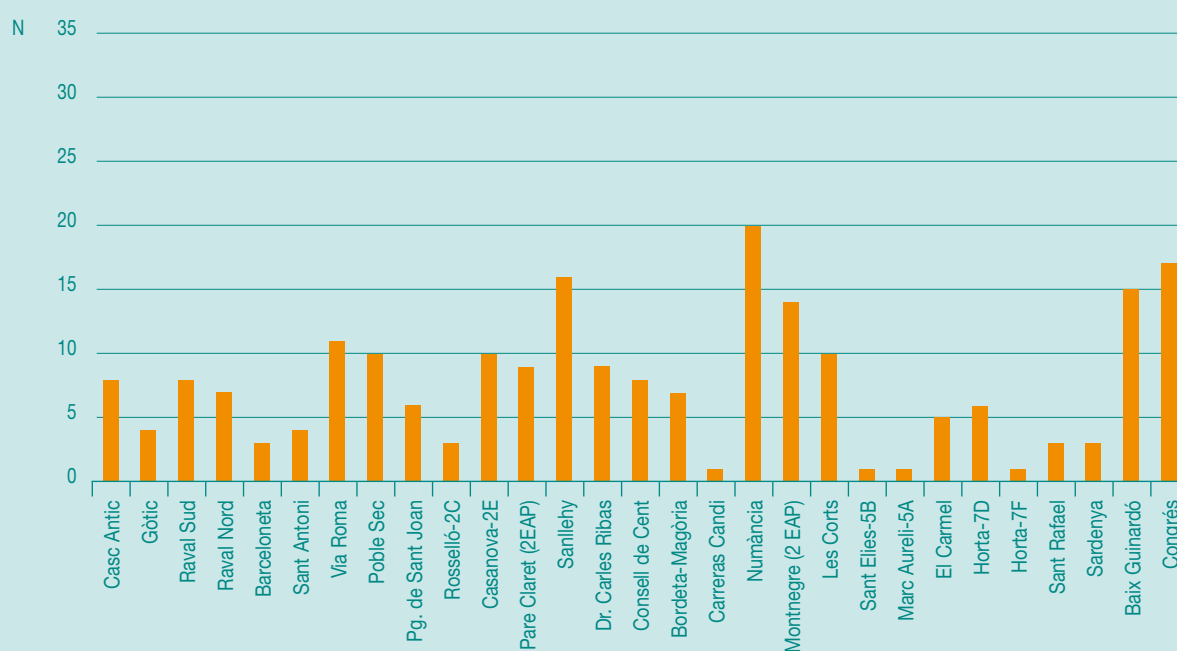
El nombre de centres notificadors va augmentar en 4 respecte l'any anterior; així mateix hi va haver un petit increment en la proporció d'EAP

notificadors, de manera que enguany van ser el 95,6% dels equips de la ciutat que van notificar algun cas. Més de la meitat (54%) van notificar més de 10 casos, sent els que en van notificar més Numància amb 20 i La Sagrera amb 18. D'altra banda, tots els casos excepte dos van ser notificats per EAP. En la Figura 4 es pot observar la distribució de casos segons el centre notificador.

Descripció de l'estudi de casos

Es van estudiar el 67% dels casos notificats durant l'any (el 55,6% dels trastorns de salut mental i el 86,5% dels altres diagnòstics, el que va suposar una disminució del 8,8% dels primers i un augment del 6,8% dels segons, en relació a 2007). Al llarg de l'any es van realitzar 261 visites a pacients per tal d'estudiar el cas (un 2,8% més que en 2007). El 70,4% d'aquestes visites corresponien a trastorns de

Figura 4. Distribució de casos notificats al sistema segons el centre notificador. 2008.

salut mental. Al llarg de l'any es van realitzar 342 informes de casos estudiats que es van adreçar al metge de capçalera amb una còpia al pacient; respecte 2007 el nombre d'informes es va incrementar en un 20%. Finalment, en el 56,3% dels casos notificats es va fer una recomanació d'intervenció d'altres agents: servei de prevenció (23,8%), Inspecció de Treball (11,6%), assessorament legal (18,7%) i ICAM (16,4%).

En la meitat dels casos estudiats a la USL, el temps total, és a dir entre la rebuda de la notificació i la sortida de l'informe cap al metge de capçalera va ser de fins a 44,5 dies, el que suposa una reducció de 13,5 dies en relació a l'any anterior. Al tenir en compte el diagnòstic s'observa que el temps empleat en els trastorns de salut mental va ser molt superior al dels altres casos, amb 87 i 13 dies de temps mitjà, respectivament. En relació a l'any anterior el temps va augmentar en els primers i disminuir en els segons (67 i 35 dies de mediana, respectivament).

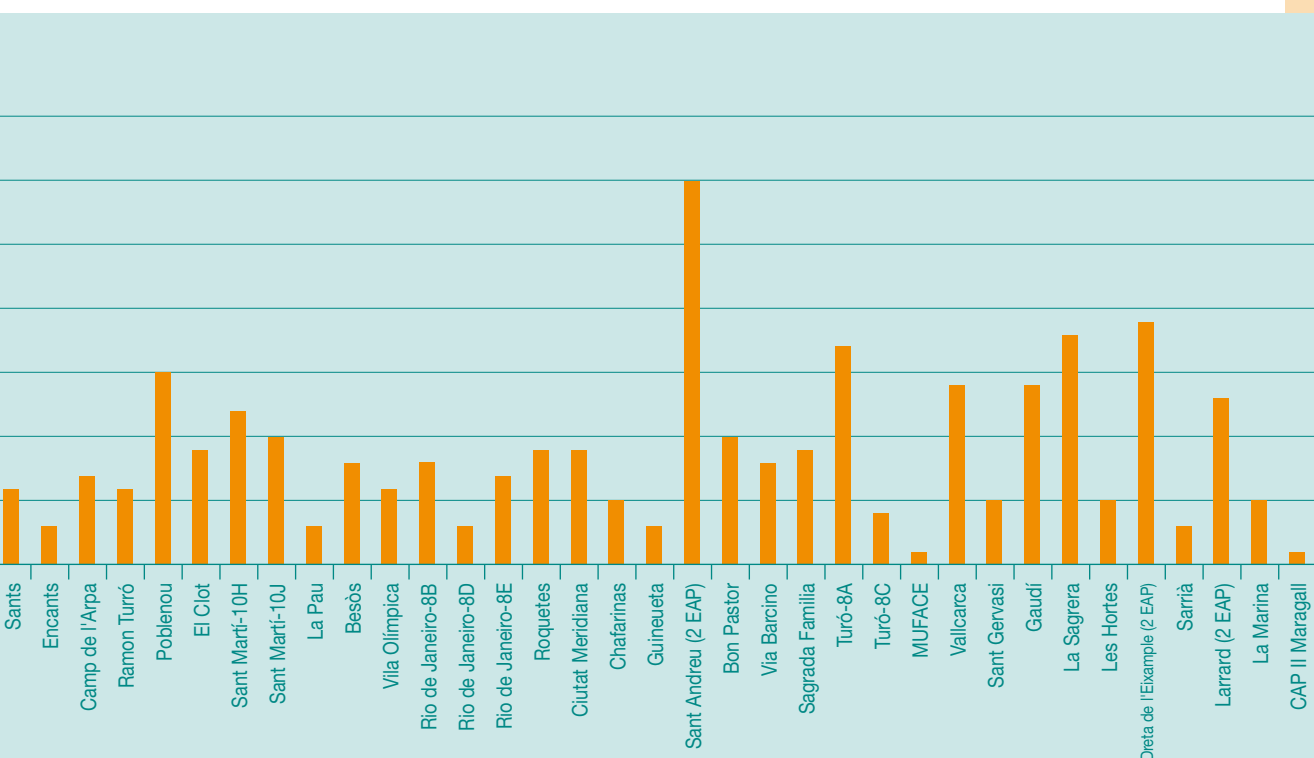
La major durada dels casos de salut mental està relacionada amb l'aplicació del protocol d'estudi d'aquests casos, que inclou la tramesa d'un qüestionari al pacient per tal de recollir informació, el més exhaustiva possible, per l'estudi del cas. Quan es rep la resposta es torna a contactar amb el pacient per concertar un dia d'entrevista. En aquest procés els pacients van trigar una mediana de 19 dies en retornar el qüestionari, la USL en fer la visita 56 dies i en elaborar i enviar l'informe 2 dies. Aquests temps s'han mantingut molt similars als de l'any anterior, excepte el temps d'espera de visita (des que es rep el qüestionari i es realitza l'entrevista) que va augmentar respecte 2007, mantenint-se però significativament inferior al de l'any 2006 (33,5 i 70 dies de mediana, respectivament). Probablement l'augment d'aquest temps està relacionat

amb l'increment en el nombre de casos. Quant a la resta de diagnòstics en els què es va fer una visita, el temps mitjà entre la notificació i aquesta va ser de 13 dies, mentre que la visita i la sortida de l'informe es va fer el mateix dia en la meitat dels casos. Així com l'any 2007 va augmentar el temps d'espera de visita, la disminució de 2008 ha estat molt significativa, reduint-se també en relació a l'any 2006 (l'any 2006 es va trigar una mitjana de 30,5 dies i el 2007 de 41).

El motiu principal de no realitzar l'estudi va ser el rebuig del propi pacient (en els casos de trastorns de salut mental el 78% van contestar el qüestionari però van rebutjar prosseguir l'estudi amb la visita, el 18% van acceptar la visita però no es van presentar i la resta van rebutjar l'estudi des de bon començament).

En el marc de la instrucció de l'ICAM per a la determinació de contingències, es van derivar 23 casos a la Inspecció de Treball (ITSS), dels quals s'havien rebut 17 informes en el moment de redactar aquest resum. El temps mitjà total d'aquests casos va ser de 154 dies (120 pels trastorns diferents als de salut mental i 284 pels dos casos de problemes de salut mental). Tenint en compte que la major part d'aquests casos són estudiats conjuntament amb personal tècnic del Centre de Seguretat i Salut Laboral de Barcelona (CSSLB), al comparar els casos derivats directament al CSSLB des de la USL (els dels darrers anys, doncs el 2008 no se'n va derivar cap), es fa palesa una important disminució del temps d'estudi (la mediana de temps total dels casos estudiats pel CSSLB dels què es va rebre l'informe al llarg de 2007 va ser de 531 dies pels informes mèdics i de 584 pels informes amb estudi del lloc de treball –similar a l'any 2006, en què va ser de 560 en ambdós casos–) pels casos que inclouen la investigació del lloc de treball en l'empresa.

El 18,3% de les persones afectades havien nascut fora de l'Estat espanyol (21,6% del casos femenins i 13,1% dels masculins)

Durant 2008 han notificat casos 66 EAP de Barcelona, gairebé tots els de la ciutat

Conclusions

- Durant 2008 es van notificar 525 casos, un 25,9% més que l'any anterior.
- La proporció de dones va ser del 60,8%, l'edat mitjana de 42,1 –DE=10,5– i 44,1 anys –DE=11,3– (dones i homes, respectivament) i un 18,3% de les persones afectades havien nascut fora de l'Estat espanyol (21,6% del casos femenins i 13,1% dels masculins).
- L'ocupació més freqüent entre els homes va ser la de treballadors qualificats de la indústria, construcció i mineria (22,8%) i entre les dones el personal de serveis i comerç i professionals de suport (24,8% i 24,1%, respectivament).
- L'activitat econòmica més freqüent entre les dones va ser el comerç i reparacions i les indústries manufactureres (19,1% i 18,5%, respectivament, dels casos ocorreguts en dones), mentre que en els homes va ser les indústries manufactureres (26,3%), el transport (11,7%) i la construcció (10,2%).
- Un 30,6% dels homes treballaven en empreses de fora de Barcelona, mentre que les dones n'eren el 19,4%.
- Els trastorns més notificats van ser els de salut mental (63,4%) seguits pels musculoesquelètics. Si bé les freqüències relatives van ser molt similars a l'any 2007, el nombre de casos va ser força superior en ambdós casos.
- Més d'una quarta part (28,5%) dels trastorns mentals es van produir en personal de suport, mentre que el 40% de les malalties musculoesquelètiques ocorregudes en dones van donar-se en les treballadores de serveis i comerç i els treballadors de la indústria, construcció i mineria, entre els homes.
- Tres quartes parts dels casos estaven amb una incapacitat temporal en el moment de la notificació, sobretot els de salut mental (83,2%).
- Van notificar casos el 95,6% dels EAP de la ciutat. Els equips que més casos van notificar van ser Numància (20) i La Sagrera (18).
- Es van estudiar el 67% dels casos notificats (55,6% dels trastorns mentals i 86,5% dels altres diagnòstics), un 8,8% menys que el 2007 els primers i un 6,8% més els segons.
- Es van realitzar 261 vistes i 342 informes (2,8% i 20% més, respectivament, que l'any anterior).
- En el marc de la instrucció de l'ICAM per a la determinació de contingències, es van derivar 23 casos a la ITSS.
- En el 56,3% dels casos estudiats a la USL es van fer recomanacions a altres agents, sobretot al servei de prevenció.
- El temps medià d'estudi dels casos a la USL va ser de 44,5 dies, 13,5 menys que l'any anterior, augmentant el dels trastorns mentals i disminuint el de la resta de diagnòstics, en ambdós casos, degut sobretot a variacions en el temps d'espera de visita.
- El motiu principal de no realitzar l'estudi dels casos va ser el rebuig del pacient; en els casos de salut mental, sobretot el rebuig a un visita un cop contestat i retornat el qüestionari.

La característica principal del funcionament del sistema ha estat el creixement i la millora de l'efectivitat, doncs han augmentat notablement la notificació i la realització d'informes, mentre que ha disminuït el temps d'estudi dels casos. La tendència d'aquest darrer indicador ha estat diferent en els trastorns mentals, en els que ha augmentat en relació a l'any passat.

NOTÍCIES

L'Agència de Salut Pública de Barcelona ha elaborat dos informes que tracten la relació del treball i la salut, des de dues perspectives diferents. **Treball i salut a Barcelona** (<http://www.aspb.es/quefem/docs/Treball%20i%20salut%20BCN.pdf>) descriu l'estat de salut de la població de 16 a 64 anys de la ciutat en relació al treball. Analitza diversos trastorns de salut a més de les lesions per accident de treball i malalties professionals, i també les conductes relacionades amb la salut, en bona part determinades per les condicions de treball. No només considera el treball remunerat sinó també el domèstic i familiar. Finalment, l'anàlisi es focalitza en les desigualtats de gènere i classe social.

El dossier **Usos del temps i salut** (<http://www.aspb.es/quefem/docs/usos%20del%20temps%20i%20salut.pdf>) és un nou número de la col·

lecció **Dossiers del Temps**, editat per la regidoria d'Usos del Temps de l'Ajuntament de Barcelona. L'anàlisi es realitza des d'una perspectiva de gènere i tenint en compte el paper del nivell socio-econòmic i l'etapa del cicle vital, atès que les persones no trien de forma lliure els usos del temps, sinó que aquests vénen determinats en bona part per l'ordre social, pels recursos derivats de la posició socio-econòmica i pels recursos comunitaris a què es té accés. L'estudi considera dues esferes principals, la de la feina remunerada i la que té a veure amb els rols familiars i analitza tres indicadors de salut principals (mala salut percebuda, mala salut mental, i presència de trastorns crònics) així com dues conductes relacionades amb la salut (hores de son i activitat física durant el temps de lleure), molt sensibles a la disponibilitat de temps.

